

HAVALE

Remittance

*Av. Gülşah İSLAMOĞLU**

ÖZET

Havale, çifte yetkilendirme ihtiva eden ve üçlü ilişki kuran bir hukukî işlemdir. Bahse konu yetkiler, havale ödeyicisine verilen ödeme yetkisi ve havale alıcısına verilen ödemeyi kabul yetkisidir. Havalenin köşelerini oluşturan üç taraf arasında üç farklı ilişki meydana gelmektedir. Bu ilişkiler; karşılık, bedel ve havale ilişkisidir. Havale iradesini açıklayan havale eden ile havale ödeyicisi arasındaki ilişkiye karşılık ilişkisi denir. Havale edenle alıcı arasındaki ilişki, bedel ilişkisidir. Havale ödeyicisinin kabul açıklamasıyla kurulan, havale ödeyicisi ve havale alıcısı arasındaki ilişkiye de havale ilişkisi denir. Havale soyut bir işlem olup, karşılık ve bedel ilişkilerinden bağımsızdır. Bu sebeple havalenin bir borcun ifası için gerçekleştirildiğinin yazılı olarak ispatlanması gerekmektedir. Havalenin gerçekleşmesi şekil şartına bağlı değildir. Havale eden, havale alıcısına verdiği yetkiyi her zaman geri alabilmektedir.

Bu makalede, havale hakkında temel bilgiler verilmiş, havalenin tanımı ve özellikleri, benzer işlemlerle ilişkileri, havaleye katılan tarafların üçlü ilişkileri ve havalenin sona ermesi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Havale, Üçlü İlişki, Kripto Para, Akreditif, Kredi Kartı.

* İstanbul Medipol Üniversitesi Özel Hukuk Doktora Öğrencisi, Avukat, islamoglugul-sah@gmail.com, (ORCID-ID: 0000-0002-3785-4603).

Makale Geliş Tarihi: 23.06.2019

Makale Kabul Tarihi: 02.09.2019

ABSTRACT

Remittance is a triangular relationship and it involves double authority. Remitter gives the authority of payment to sender and collecting power to drawee. There are three different relationships between the three sides that form the corners of the remittance. These relationships are cover, value and remittance relationships. Cover relationship is between the remitter who is explaining want to transfer and the remittance payer. Value relationship is between the remitter and remittance receiver. Remittance relationship is between the remittance payer and remittance receiver. Remittance is an abstract transaction and it is independent of the relationship of value and cover. So, it is necessary to prove in writing that the transfer is carried out for the performance of a debt. The remittance is not dependent on the shape condition. The remitter can always take back the authorization given to the transfer recipient.

In this article, basic information of remittance, legal framework of remittance systems, definition of remittance, feature of remittance, relationships with similar transaction, triangular relationships between sides of remittance and the end of the remittance are explained.

Key words: Remittance, Triangular Relationship, Cryptocurrency, Letter of Credit, Credit Card.

GİRİŞ

Üçlü bir hukukî işlem olan havale ile üçüncü şahıs aracılığıyla ödeme işlemi gerçekleştirilmektedir. 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenen havale, kıymetli evrak hukuku ve banka hukukunun da temelini oluşturmaktadır. Poliçe, çek, banka havalesi ve akreditifin farklılıkları bulunsa dahi temelleri havaleye dayanmaktadır. Havale işleminin gerçekleştirilebilmesi için, bir aracı kuruma ihtiyaç bulunmaktadır. Bu sebeple, üç taraflı bir hukukî işlem söz konusudur. Havale, banka havalesi aracılığıyla gerçekleştirilen, nakdî olmayan ödeme işlemlerinin ve kredi kartı işlemlerinin de temelini oluşturmaktadır. Burada ise, paranın nakden ödenmesi değil, kaydî paranın hesaptan hesaba aktarılması söz konusudur.

I. HAVALENİN TANIMI

TBK m. 555 hükmünde havalenin tanımına yer verilmiştir. Buna göre

havale, havale edenin, kendi hesabına, para, kıymetli evrak ya da diğer bir mislî eşyayı havale alıcısına vermek üzere havale ödeyicisini; bunları kendi adına kabul etmek üzere havale alıcısını yetkili kıldığı bir hukukî işlemdir. Havale, hukukî nitelik olarak satış, kira, eser sözleşmeleri gibi bir sözleşme olmayıp, tek taraflı bir hukukî işlemdir ve üçlü bir ilişkiye dayanmaktadır¹.

İngiliz bankacılarının ödemelerin banka kayıtlarıyla gerçekleştirildiği yeni bir yöntem (kaydî para) bulmalarıyla maden ve kağıt paralar yanında, maddî bir görünümü olmayan, sadece banka kayıtları üzerinde görülen ve hak sahibinin her zaman ödeme amacıyla kullanabildiği, kaynağını kredi kurumlarındaki alacakların teşkil ettiği yeni bir para türü oluşmuştur. Bu yeni para türünde yani kaydî para, bir finans kuruluşundaki hesap sahibi, hesabı tutan söz konusu finans kurumunu, kendi hesabının belli bir meblağ ile borçlandırılması ve bu borçlanılan meblağın bir üçüncü şahsın hesabına alacak olarak kaydedilmesi için görevlendirmektedir².

Havale uygulamada³, daha çok banka havalesi şeklinde görülmekte olup, bu sayede ticarî hayatta nakit para kullanılmaksızın ödeme yapılabilir. Banka havalesi, talimat verenin hesabından bir miktar paranın, başka bir hesaba kaydî (hesaptaki para) olarak devredilmesidir. Burada, gerçek bir paranın değil havale edilen tutarın bir hesaptan alınıp başka bir hesaba alacak kaydedilmesi şeklinde kaydî paranın tedavülü sağlanmakta olup, nakdî olmayan bir ödeme işlemi söz konusudur⁴. Böylelikle paranın kendisine taşınır özelliği veren fiziksel varlığı ile ilişkisi son bulmakta ve para tamamen kaydî bir değer olarak işlem görmektedir⁵. Bunun yanında havale, poliçe ve çek şeklinde kıymetli evrak açısından da önemli bir role sahiptir. Kredi kartıyla yapılan ödemelerin temelini de havale oluşturmaktadır. Havale ile bir işgörme ilişkisi kurulsa da bu, onun sözleşme olduğunu göstermemektedir. Havale, üçlü ilişkide bir ifa biçimi

¹ EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 6. bs., Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2018, s. 919.

² ŞENER, Oruç Hami, "Ecash Sisteminde Üretilen Elektronik Paranın (Nakdî) Para Kavramı Bakımından Değerlendirilmesi", DEÜHFD, C.9, Özel Sayı, 2007, s. 471.

³ Havale uygulamada; banka havalesi, nakdî olmayan ödeme yollarında kullanılan doğrudan havale, akreditif, posta veya ciro sözleşmesine dayalı banka havalesinde görülmektedir. Bkz. GÜMÜŞ, Alper, Borçlar Hukuku Özel Hükümler C.2, 3. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014, s. 255.

⁴ KOCAMAN, Arif B., "Banka Havalesi-Kavram ve İşlemin Köşeleri Arasındaki İlişkiler-", Prof. Dr. Fikret Eren'e Armağan, Ankara, Yetkin Yayınları, 2006, s. 693.

⁵ ÖZ, Turgut, "Banka Havalelerinde Sebepsiz Zenginleşme", KHÜHFD, C.5, S.1, 2017, s. 141.

olup ifanın amaç veya sebebi değildir⁶. Bu sebeple bahsi geçen hukukî işlem, iş görme borcu doğurmamaktadır⁷. Ancak, havalenin iş görme niteliğinin bulunması sebebiyle iş görmeye yönelik sözleşmelerle aynı bölümde düzenlenmektedir⁸.

II. HAVALENİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Havale ilişkisinin hukukî niteliği, doktrindeki görüşlere göre çeşitlere ayrılmaktadır.

A. Sözleşme Görüşü

En eski görüşe göre, havalenin hukukî niteliği vekâlet sözleşmesidir⁹. Havale, gönderenin gönderilene ödeme vekâleti ve kendisine gönderilene ise alma vekâleti verilmesi şeklinde tanımlanmakta olup, vekâlet görüşü eski İsviçre Borçlar Kanunu'ndaki havale ilişkisinin temelini oluşturmuştur¹⁰. Buradaki vekâlet, üçüncü kişi yararına bir sözleşme olarak nitelendirilmektedir.

Vekâlet sözleşmesinde vekil, ödeme veya alıkoymaya hem yetkili hem de bununla yükümlü olmaktadır, vekil için burada bir borç doğmaktadır. Havale ilişkisinde ise, havale gönderenin yetki vermesi, gönderilen için ödeme yükümlülüğü olmadığı gibi kendisine gönderilen için de kabul yükümlülüğü doğurmamaktadır¹¹. Havale gönderenin tek taraflı işlemi, diğer kişilere bir borç yüklememektedir¹². Havalenin kabulü, vekâlet sözleşmesinin kurulmasına yönelik bir öneri olarak kabul edilememektedir. Taraflar arasındaki temel ilişkide, havale ile verilen ödeme yetkisi temel ilişkiden bağımsızdır. Vekâlet, sürekli bir borç ilişkisi doğurmaktayken, havale bir kerelik para ve diğer şeylerin tedavülünü sağlamaktadır. Vekâlette, müvekkil, vekili her zaman azledebilmekteyken,

⁶ EREN, Özel Hükümler, s. 920.

⁷ YAVUZ, Cevdet/ ACAR, Faruk/ ÖZEN, Burak, Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 10. bs., İstanbul, Beta Yayıncılık, 2014, s. 1333.

⁸ ZEVLİLİLER, Aydın/ GÖKYAYLA, Emre, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 17. bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2017, s. 645.

⁹ KOCAMAN, Arif B., Türk Borçlar Hukukunda Havale, Ankara, BTHAE, 2001, s.1; TÜRK, Ahmet, Hukukî Yönden Banka Havalesi, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007, s. 37.

¹⁰ ÖZAKMAN, Cumhur, "Havale İlişkisinin Borçlar Hukuku Açısından İncelenmesi ve Kıymetli Evrak Hukukundaki Görünüşü", İÜHF, C.41, S.1-2, 1975, s. 263.

¹¹ ÖZAKMAN, a.g.m., s. 263.

¹² YAVUZ/ ACAR/ ÖZEN, a.g.e., s. 1334.

havalenin kabulü halinde ödeme yetkisinin geri alınması mümkün değildir. Vekâlet ilişkisinin sona ermesiyle havale ilişkisinin sona erme halleri de yine farklılık göstermekte olup, sadece havale edenin iflası, henüz kabul edilmemiş havalenin hükümsüzlüğünü doğurmaktadır¹³.

B. Temsil Yetkisi Görüşü

Havale ilişkisini, vekâlet sözleşmesine dayandıran görüşün yerini zamanla temsil yetkisi görüşü almıştır. Kabul (kabz) yetkisi almış olan kimse de ödeme için temsil yetkisi verilen kimse de doğrudan temsilde, temsil ettikleri kişi adına hareket etmekteyken havale ilişkisinde bu durum farklıdır. Çünkü; havalede, havale edenin havale alıcısına ve havale ödeyicisine verdiği yetki, temsil yetkisinden farklı bir yetkidir¹⁴. Havale ilişkisinde, havale ödeyicisi ve alıcısı tamamen kendi adlarına hareket edip, ödemede ve kabzda bulunmaktadır¹⁵.

C. Çifte Yetki Görüşü

Çifte yetki görüşüne göre, havale eden havale ödeyicisine ifada bulunma yetkisi verirken, havale alıcısına da havale ödeyicisi tarafından yapılan ifayı kabz (kabul) yetkisi vermektedir. Bu sebeple havale ilişkisi bir sözleşme olmayıp, havale ödeyicisine havale eden tarafından verilen yetki, havale ödeyicisi tarafından kabul edilmediği takdirde ifada bulunma yükümlülüğünü meydana getirmemektedir¹⁶.

TBK m. 555 hükmünün gerekçesinde de havalenin bir sözleşme olmayıp, çifte yetkilendirme içeren bir hukukî işlem¹⁷ olduğu kabul edilmiştir. Doktrinde¹⁸, havalenin çifte yetkilendirmesinin her biri bağımsız hukukî işlem niteli-

¹³ TÜRK, a.g.e., s. 40.

¹⁴ GÜMÜŞ, a.g.e., s. 256.

¹⁵ TÜRK, a.g.e., s. 41.

¹⁶ YAVUZ/ ACAR/ ÖZEN, a.g.e., s. 1335.

¹⁷ Hukukî işlem, bir veya birden çok kişinin hukuk düzeni sınırları içerisinde, gerektiğinde diğer unsurlarla birlikte hukukî sonuçlar doğurmaya yönelik irade açıklaması veya açıklamalarından meydana gelen hukukî bir olgudur. İrade açıklamasının yönelmiş olduğu sonuç bir hukukî ilişkinin kurulması olabilir. EREN, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s. 120.

İrade açıklamasının havaledeki hukukî işlem sonucu ise, havale ilişkisinin kurulmasıdır.

¹⁸ GÜMÜŞ, a.g.e., s. 255.

ğindeki iki ayrı yetkilendirme işlemi olduğu görüşü bulunsa da eski Borçlar Kanunu'nda havalenin sözleşme olarak nitelendirilmesinin yanlış olması sebebiyle yeni Kanun'da hukukî işlem nitelendirmesi yapılmıştır. Havale gönderen ve havale gönderilen arasındaki herhangi bir ilişki sebep gösterilmeksizin yalnızca havale gönderilene ödeme yetkisi verildiği için havalenin soyut bir işlem kabul edilmesi gerekmektedir¹⁹. Tahsil için temsil yetkisi verilen kimse, kendisine yapılan ödemeyi, alacaklıya yapılması gereken bir ödeme olarak onun adına ve hesabına kabul etmekte olup, parayı kabz ettiği zaman temsil ettiği kişi adına, belirli bir sebep göstererek, kendisine ödeme yapan kişiye makbuz vermektedir²⁰. Havale ilişkisinde, gönderilen ödemenin, bir edimin karşılığı olduğu ispat edilememektedir²¹. Havale ödeyicisi, ödemede bulunacağı zaman bunu kendi adına havale eden hesabına yapmaktadır²².

III. HAVALEYE BENZER HUKUKİ İŞLEMLER

A. Akreditif - Havale İlişkisi

Uluslararası ticarî hayatın gelişmesiyle birlikte, farklı ülkelerdeki birbirlerini tanımayan insanların ticareti bakımından, alıcı ve satıcı açısından güven verici bir ödeme yönteminin oluşturulması, uluslararası bankacılık sistemleri tarafından araştırılmıştır. Ticarî hayatın ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla uygulamada ortaya çıkan, kendine özgü bir yapısı bulunan akreditif, akdî borç ilişkisidir ve ödeme aracı olarak kullanılmaktadır²³. Akreditif amiri ile lehtar arasındaki satış veya benzeri sözleşmede ödemenin akreditif ile yapılabileceği kararlaştırılmaktadır. Akreditifin açılması bu sözleşmeye dayanabilse de, akreditif sözleşmesinin niteliği, satış sözleşmesinden bağımsızdır²⁴. Bu işleme, akreditif amiri, akreditif bankası ve lehtar olmak üzere asgarî üç taraf katılmaktadır. İthalatçı ve ihracatçı, belirli malların teslimini öngören sınıraşırı bir satış sözleşmesinde, ödemenin akreditif yoluyla yapılacağına ilişkin akreditif şartının sözleşmeye eklenmesini kararlaştırmaktadır. İthalatçı, ihracatçı lehine bir akreditif

¹⁹ ÖZAKMAN, a.g.m., s. 266.

²⁰ KOCAMAN, Arif B., "Havalenin Hukukî Niteliği Üzerine", AÜSBFD, C.49, S.1, 1994, s. 297.

²¹ ÖZAKMAN, a.g.m., s. 266.

²² ÖZAKMAN, a.g.m., s. 268.

²³ DOĞAN, Vahit, Uluslararası Ticarete Ödeme Aracı Olarak Akreditif, 3. bs., Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2011, s. 27.

²⁴ BOZKURT, Sevgi, Akreditifin Uygulanması, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006, s.5.

açtırma ve satış bedelini bu yolla ödeme borcunu yüklenirken; ihracatçı da satış konusu malları teslimi ve belirli bir vadede mala ve taşımaya ilişkin belgeleri ibraz etme borcunu yüklenmektedir²⁵.

Uluslararası ticarete, sözleşmenin ifası aynı ülkede yapılamadığı için malın teslimi ile bedelin ödenmesi aynı zamanda gerçekleşmemektedir. İhracatçı sattığı malın bedelini alacağından emin olmayı, ithalatçı da sözleşme konusuna uygun şekilde malı teslim almayı istemektedir. Bu sebeple akreditifte, banka, malların akreditif şartlarına uygun teslim edildiğine ilişkin belgeler ibraz edilmeden ödemede bulunmaz. Akreditif, bu yönüyle teminat işlevine sahiptir²⁶. Akreditifte borçlu borcunu bizzat ödememekte; aksine, taraflarca kararlaştırıldığı üzere ödeme, üçüncü bir kişi aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Buradaki ödeme fonksiyonunu sağlayan durum, akreditif açılması değil, bankaya gerekli belgelerin ibraz edilmesi olup, ifa uğruna yapılan bir ödeme söz konusudur²⁷. Bankanın, kendi müşterisinin talebi üzerine, temel ilişkinin alacaklısı lehtara akreditif açması, müşterisine kredi vermesi anlamına gelmemektedir. Bu sayede, banka, temel ilişkinin borçlusunu olan müşterisinin para borcunu ifa etmesine aracılık etmektedir²⁸. Bankadan akreditif açılması talebinde bulunan kişi, akreditif bedelini nakit olarak bankaya yatırırsa da bankanın müşterisine kredi açması bunu kabul ettiği takdirde mümkündür. Kendisinden akreditif talep edilen banka, talebi kabul etmesi halinde, müşterisi ile genel kredi sözleşmesi imzalamaktadır. Bankanın akreditif açarak ödeme vadedine girmesi, akreditifin kredi olduğuna ilişkin bir izlenim uyandırır²⁹ da kural olarak akreditifin kredi fonksiyonu bulunmamaktadır³⁰.

Türk ve İsviçre Hukuku'nda akreditif, havale olarak nitelendirilmekle birlikte, iki kurum arasında farklar bulunmaktadır³¹. Havalede tek taraflı bir hukukî işlem ile çifte yetki verilmektedir. Ayrıca, tek taraflı işlem olması sebebiyle havale karşılıklı borç doğurmamaktadır. Lehtara ödemede bulunma konu-

²⁵ KAYA, Arslan, *Belgeli Akreditifte Lehtarın Hukukî Durumu*, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1995, s. 9.

²⁶ BOZKURT, a.g.e., s. 18.

²⁷ BOZKURT, a.g.e., s. 19.

²⁸ DOĞAN, a.g.e., s. 42.

²⁹ ERDOĞAN, İhsan, *Akreditif Sözleşmeleri*, Ankara, Nobel Yayıncılık, 2000, s. 25.

³⁰ DOĞAN, a.g.e., s.43; REİSOĞLU, Seza, *Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Akreditif*, Ankara, 1995, s. 3.

³¹ TEKİNALP, Ünal, *Banka Hukukunun Esasları*, 2. bs, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s. 573.

sunda banka yetkili kılındığı için burada, yükümlülük değil yetki söz konusudur. Akreditifin banka tarafından kabulü, bankaya ödemeye ilişkin verilen vekâlet bakımından da aynı sonucu doğurur³². Lehtarın bankaya karşı bir alacak hakkı bulunmamakta, bankanın havaleyi kabul etmesi halinde lehtar ile banka arasında soyut bir borç ilişkisi meydana gelmektedir³³.

B. Havale- Alacağın Devri Arasındaki İlişki

Sözleşme veya işin niteliğine aykırı olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilmektedir (TBK m. 183). Bu durumda, alacak hakkı, devralan üçüncü kişiye geçmektedir³⁴. Alacağın devrinde, alacağı devralan, alacaklının temsilcisi değil, doğrudan alacaklı haline gelmektedir³⁵. Havale ilişkisinde ise, havale alacaklısına sadece havale ödeyicisinin yapacağı ödemeyi kendi adına kabz etme yetkisi verilmekte, bunun dışında bir alacak hakkı devredilmemektedir³⁶. Havale de alacağın devri de bir hukukî işlemdir. Alacağın devri sebebe bağlı bir işlemdir. Bu sebeple borçlandırıcı bir işlemin bulunması gerekir. Alacağın devrinde sözleşmeden, vasiyetnameden veya kanundan doğan bir borç bulunur³⁷. Havalede ise ilişkinin kurulması için bir sebebin olması gerekmemektedir. Taraflar havalenin bir sebebe bağlı olduğunu ayrıca açıklamak durumundadır. Alacağın devrinde, devrin konusunu yalnızca borç ilişkisinin içerdiği alacak oluşturmaktayken³⁸, havale konusu şeyler para, kıymetli evrak ve misli eşyadır (TBK m. 555). Alacağın devrinin geçerliliği yazılı şekil şartına bağlıdır. Buradaki şekil şartı, sadece alacağı devredenin beyanıdır³⁹. Havalenin ise, yazılı şekil şartı bulunmamakta ve işlem ispat kolaylığı açısından yazılı gerçekleştirilmektedir.

³² ULUÇ, Mehmet R., “Borçlar Hukuku Açısından Akreditif”, BATİDER, C.3, S.3, 1966, s. 458.

³³ BAHTİYAR, Mehmet, “Akreditif ve Milletlerarası Özel Hukukta Doğurduğu Sorunlar”, BATİDER, C.15, S.3, 1990, s. 76.

³⁴ Alacağın devrinde, alacak aynı kalıp, alacaklı değişmektedir. Borçlunun borcu aynı kaldığı ve hukukî konumu değişmediği için borçlu alacağın devrinden kural olarak olumsuz etkilenmemektedir. Bu sebeple yalnızca alacaklının devir beyanının bulunması yeterli kabul edilmektedir. TERCIER, Pierre/ PICHONNAZ, Pascal/ DEVELİOĞLU, Murat, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2016, s. 517.

³⁵ EREN, Genel Hükümler, s. 1252.

³⁶ KOCAMAN, Havale, s. 20.

³⁷ EREN, Genel Hükümler, s. 1258.

³⁸ EREN, Genel Hükümler, s. 1262.

³⁹ NOMER, Haluk N., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 16. bs., İstanbul, Beta Yayıncılık, 2018, s. 492.

C. Üçüncü Kişi Yararına Sözleşme

Üçüncü kişi yararına sözleşme kavramı, bağımsız bir sözleşme tipi değildir⁴⁰. TBK m. 129/f.2 hükmünde, üçüncü kişi veya üçüncü kişiye halef olan kişilerin de tarafların amacına veya örf ve âdete uygun düştüğü takdirde edimin ifasını isteyebilecekleri düzenlenmiştir. Burada, sözleşmenin tarafları dışında bir kişiye karşı, edimin yerine getirilmesi üstlenilmektedir⁴¹. Üçüncü kişi yararına sözleşmede, karşılıklı irade açıklamalarının uyuşması gerekmektedir, havale sözleşme olmadığı için buna ihtiyaç yoktur⁴². Üçüncü kişi yararına sözleşmede vaat eden kişinin borcunun kaynağını sözleşme oluşturmaktadır. Havalede ise, havale alıcısı, kendisine karşı bildirilen kabul açıklamasıyla bir talep hakkı elde etmektedir. Üçüncü kişi yararına sözleşmede vaat eden borçlu olup, üçüncü kişi veya haleflerine karşı üstlendiği borcu ifa ile yükümlüdür. Havalede ise, havale ödeyicisine havale alıcısına karşı bir ifade bulunması için yetki verilmekte olup yükümlülük söz konusu değildir⁴³. Havalede hukukî işlemin üç tarafı bulunmaktayken, üçüncü kişi yararına sözleşmede lehtar sözleşmeye taraf değildir ve sözleşmenin hüküm doğurması için lehtarın belirlenebilir olması yeterli bulunup, sözleşmeye ilişkin bilgisinin varlığı bile etkili olmamaktadır⁴⁴.

D. Kredi Kartı

Elektronik ödeme yöntemlerinden olan kredi kartında dörtlü bir ilişki bulunmaktadır. Kredi kartları, kart çıkaran kuruluşla anlaşması bulunan bütün iş ve satış yerlerinde mal ve hizmet alımlarının nakitsiz ödenmesini sağlamaktadır⁴⁵. Kredi kartını çıkaran kart şirketleri, kartı kullananlar, kart kullanıcılarına mal satan veya hizmet sunanlar ile banka bu dörtlü ilişkinin taraflarıdır. Buradaki sözleşmeler birbirinden bağımsız olup, her biri diğerini etkilemektedir. Kart kullanıcısının sadece kredi kartı şirketi ile anlaşması olan bir işyerinde kredi kartını kullanabilmesi sözleşmelerin birbirlerine etkisini göstermektedir⁴⁶.

⁴⁰ OĞUZMAN, Kemal/ ÖZ, M. Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.2, 14. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018, s. 449.

⁴¹ OĞUZMAN/ ÖZ, a.g.e., s. 450.

⁴² EREN, Özel Hükümler, s. 923.

⁴³ KOCAMAN, Havale, s. 20.

⁴⁴ OĞUZMAN/ ÖZ, a.g.e., s. 453.

⁴⁵ YÜKSEL, A. Sait/ YÜKSEL, Aslı/ YÜKSEL, Ülkü, Bankacılık Hukuku ve İşletmesi, 10. bs., İstanbul, Beta Yayıncılık, 2004, s. 315.

⁴⁶ BOZKURT-YÜKSEL, Armağan Ebru, “Elektronik Para, Sanal Para, Bitcoin ve Linden Doları’na Hukukî Bir Bakış”, İÜHFİM, C.73, S.2, 2015, s. 177.

Kredi kartı kullanıcısı bir mal veya hizmet satın aldığı anda bunun bedelini nakit olarak ödemeyip, ödemeyi kredi kartı ile yapar. Bu takdirde, kullanıcı, kart şirketine, satıcıya aldığı mal veya hizmetin bedelinin ödenmesi için bir harcama belgesi imzalayıp vermektedir. Harcama belgesi, alıcı durumundaki kredi kartı kullanıcısının mal veya hizmetin bedelinin satıcıya ödenmesi için kredi kartı şirketine verdiği bir talimattır. Harcama belgesinin imzalanarak satıcıya verilmesi, ifa uğruna edim olarak kabul edilmektedir⁴⁷.

Kredi kartı ile ödemede POS (Point of Sale veya Point of Service) cihazı da kullanılabilir. Mal veya hizmet satın alan kişi kredi kartını POS cihazına takarak ödeme yaparken, karttaki bilgiler okunur, alıcının banka hesabı ile bağlantı sağlanır ve ürün veya hizmetin bedelinin satıcının hesabına ödenmesi bildirilmiş olur. Alıcının hesabından satıcının hesabına para aktarılması kart şirketi ile üye işyeri sahibi arasındaki sözleşmeye göre gerçekleşir. POS cihazı ile yapılan ödemede, borçlu doğrudan kart şirketine ödeme yapılması hakkında talimat vermektedir. Harcama belgesinin imzalanması burada söz konusudur. POS ile yapılan ödemelerde de ifa uğruna edim bulunmaktadır⁴⁸.

E. Kripto Para ve Transferi

Para, insanların ekonomik işlemlerini gerçekleştirmeye yarayan mübadele aracıdır, son yıllarda, bağımsız bir kurum veya banka tarafından verilmeyen, egemen bir gücün onayıyla üretilmeyen ve fizikî nitelikleri olmayan yeni bir dijital enstrüman sınıfı yaratılmıştır. Bu araçlar bir para birimi olarak kullanılabilir olduğundan, bunlar "elektronik para birimi", "dijital para birimi", "sanal para birimi" veya "şifreleme para birimi" olarak isimlendirilmektedir⁴⁹. Kripto paranın bir çeşidi olan Bitcoin, kanunî düzenlemesi ve tedavülü bulunmayan, sanal bir topluluk içerisinde kabul edilen hukukî niteliği henüz belirlenmemiş kendine özgü bir para birimidir. Bitcoin kuru, pazardaki arz ve talebe göre değişmektedir⁵⁰.

Blockchain teknolojisi internet protokolüne benzetilmektedir. Burada, her bir protokolün potansiyeli, teknolojinin üzerine yeni bir servis katmanı uy-

⁴⁷ ŞEKER, Muzaffer, "Elektronik Ödeme Sistemleri", İTÜSBD, Y.10, S.20, 2011, s.60.

⁴⁸ ŞEKER, a.g.m., s. 61.

⁴⁹ CVETKOVA, Irina, "Cryptocurrencies Legal Regulation", BRICS Law Journal, C.5, S.2, 2018, s. 129.

⁵⁰ BOZKURT-YÜKSEL, a.g.m., s. 200.

gulanmasından sonra gerçekleştirilmektedir. 2007-2009 finansal krizlerinin yaşandığı ve bankalara güvenin azaldığı dönemde, Satoshi Nakamoto takma isimli, kimliği bilinmeyen bir kişi veya aracı, gelenek halindeki bankacılık sisteminden farklı Bitcoin'i piyasaya sürmüştür. Bitcoin, merkezî olmayan bir protokolle çıkarılan⁵¹, daha şeffaf⁵², daha etkili bir ödeme sistemi olan ilk ve en yaygın⁵³ kripto para birimi niteliğindedir⁵⁴. Nakamoto, Bitcoin ağının çalıştığı bir algoritmik ağ geliştirmiştir⁵⁵. Kripto para birimi, ödemelerin bir aracıya ihtiyaç duymadan, doğrudan bir taraftan diğerine gönderilmesine olanak sağlayan eşler arası (peer to peer "P2P") bir elektronik para birimidir. Merkezî bir otorite yerine kullanıcıları tarafından desteklenmekte olup, ödeme emirlerini doğrulamak için banka veya kredi kartı şirketi gibi işlemin üçüncü tarafındaki bir aracıya ihtiyaç duymadığı için eşler arasında bir işlemdir⁵⁶. Blockchain sanal para birimini vurgulayıp, teknoloji ve protokol uygulamalarını sözleşmelere göre izole etmekte ve teknolojik uygulamaların finans ve piyasaların ötesine genişlemesini sağlamaktadır⁵⁷.

Finansal teknoloji (FinTech), blockchain teknolojisi ve ilgili akıllı sözleşmelerin geliştirilmesi, finansal sistemdeki işlem maliyetlerini yeniden şekillendirme potansiyeline sahiptir. Akıllı sözleşmeler bir otomasyon işlemi olup, kanunî değil, bilgisayar kodlu kriptografik olarak doğrulanan modüllerdir. Bu programların kendi kendilerine çalışmasıyla blockchain dijital varlıkları aktarılmaktadır. Akıllı sözleşme protokolü, bilgisayar kodu olarak, belirli yükümlülüklerin yerine getirildiğini saptayabilmekte⁵⁸ ve sözleşmenin şartlarının yerine

⁵¹ SCHROEDER, Jeanne L., "Bitcoin and the Uniform Commercial Code", University of Miami Business Law Review, C.24, S.1, 2015-2016, s. 10.

⁵² Şeffaflık özelliği ile blockchainin işlem geçmişi ve mal sahibi kimlikleri takip edilebilmektedir. Bkz. PAN, a.g.m., s. 468.

⁵³ HEWITT, Evan, "Bringing Continuity to Cryptocurrency: Commercial Law as a Guide to the Asset Categorization of Bitcoin", Seattle University Law Review, C.39, 2016, s. 619.

⁵⁴ ROSS, Elisabeth Sara, "Nobody Puts Blockchain In A Corner: The Disruptive Role Of Blockchain Technology In The Financial Services Industry And Current Regulatory Issues", The Catholic University Journal Of Law&Technology, C.25, S.2, s. 355.

⁵⁵ HEWITT, a.g.m., s. 623.

⁵⁶ ALBERTS, Jeffrey E./ FRY, Bertrand, "Is Bitcoin a Security?", Journal of Science&Technology Law, C.21, S.1, 2015, s. 3.

⁵⁷ ROSS, a.g.m., s. 359.

⁵⁸ Blockchain teknolojisinde, Bitcoin merkezi olmayan bir halka açık deftere kaydedilmeden önce işlemleri doğrulanması için şifreleme kullanılmaktadır. Bitcoin protokolü, bitcoin işlemlerini doğrulamak ve güvenceye almak için ortak anahtar şifrelemesi kullanır. Bu şekilde Bitcoin protokolü, güvenli elektronik işlemlerini sağlamaktadır. Bitcoin ağı kullanıcılarının blockchain defteri üzerindeki işlemleri görebilmeden önce, madencilerin

getirildiğine dair kanıtlar bulunduğu ödeme gönderebilmekte veya bir dosyayı devre dışı bırakabilmektedir⁵⁹. Bitcoin işlemlerinin blockchain sistemine kaydedilmesi, kripto para birimi topluluğunda madencilik (mining) olarak bilinmektedir. Bu şekilde, kripto para yaratılmaktadır. Bitcoin ağı, Bitcoin transferlerini işlemek ve doğrulamak için kriptografi prensiplerine dayanmaktadır⁶⁰. Bitcoin ağındaki her işlem, "blockchain" olarak adlandırılan merkezî olmayan halka açık bir deftere kaydedilmekte ve her kullanıcının kimliği şifreli olduğu için işlemle ilgili tarafların kimliği ortaya çıkmamaktadır⁶¹.

Bir Bitcoin dijital imza zincirinden meydana gelmekte olup, her Bitcoin sahibi bir açık anahtara ve bir özel anahtara sahiptir. Bu anahtarlar bir dosyada saklanmaktadır. Bitcoin transferinde, Bitcoin gönderilmek istenen kişinin Bitcoin gönderecek kişiye açık anahtarını göndermesi gerekmektedir. Bitcoin gönderecek olan kişi Bitcoin'lerini önceki işlemin bir hashini⁶² ve alıcının açık anahtarını imzalayarak dijital olarak transfer etmektedir. Bitcoin öyle bir şekilde depo edilmektedir ki onu sadece yeni sahibi harcayabilir. Ayrıca bu sistemde, Bitcoin üzerine zaman damgası konulduğu için onun kopyalanması ve çifte harcama yapılması mümkün değildir⁶³.

Bitcoin satışı, bir yatırım sözleşmesi olarak nitelendirilmemektedir; çünkü, Bitcoin alımı, ortak bir kuruluşa yapılan bir yatırım değildir. Hizmet sözleşmelerinin yatırım sözleşmeleri ve menkul kıymetler olduğu belirlenirken, Supreme Court⁶⁴ bu araçları değerlendirmek için dört faktörlü bir test başlatmıştır. Bu dört faktör şunlardır: bir para yatırımı, paranın ortak bir işletmeye yatırılması, yatırımdan kazanç beklentisi ve herhangi bir kazancın üçüncü bir tara-

işlemi onaylamak için bir anlaşmaya varmaları gerekmektedir. Anlaşmaya varıldığında ise, kayıt zincirinin bir bloğuna kaydedilir ve zaman damgalı gösterilir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. ROSS, a.g.m., s. 360 vd.

⁵⁹ ROSS, a.g.m., s. 365.

⁶⁰ PAN, Richard, "Blockchains, Securities and Sections 11 and 12 of the Securities Act", New York University Journal of Law&Business, C.15, S.2, 2019, s. 454.

⁶¹ ALBERTS/ FRY, a.g.m., s. 3.

⁶² Hash, herhangi bir metnin şifrelenerek okunamaz veya önceden tahmin edilemez hale getirilmesi algoritması ve işlemidir. Blockchain, bir kamuya açık veya özel eşler arası ağda işlemleri kaydeden ve paylaşılan dijital defterdir. Bu ağda şifrelenen bağlantılı zincirler, ağdaki eşler arasında gerçekleşen varlık değişimlerinin tarihçesini kalıcı olarak kaydeder. Bkz. MORGAN, Joshua S., What I Learned Cryptocurrencies While Studying The Law", University of Miami International and Comparative Law Review, C.25, S.159, 2017, s. 174.

⁶³ BOZKURT-YÜKSEL, a.g.m., s. 201.

⁶⁴ Karar için bkz. United States Supreme Court, SEC v. Howey Co., 328 U.S. 293 (1946).

fin çabalarından kaynaklanmasındır. Bu durumda, bir aracın yatırım sözleşmesi olarak kabul edilmesi için dört faktörün de mevcut olması gerekmektedir⁶⁵. Bitcoin satışı, bir yatırım sözleşmesi niteliğinde olmadığı için, alıcıların da satıcının çabalarına dayanarak satın almalarından kâr elde etmeyi beklememeleri gerekmektedir⁶⁶.

Havale yoluyla para transferlerinde, gelişmekte olan ülkelerdeki altyapı yetersizliği, sınırlı rekabet, kanunî düzenlemelerin gereklilikleri, bankacılık sektöründeki gönderici ve alıcı açısından şeffaflığın yeterince sağlanamaması gibi çeşitli faktörler sebebiyle masraflar oldukça yüksek çıkabilmektedir. Alıcı, parayı teslim aldığı anda, özellikle sınıraşırı mesafelerdeki gönderimlerde, fon değişikliğinin yapılması gerekmekte olup, kur farkı da paranın değerini etkileyebilmektedir⁶⁷. Göçebe insanların çoğunluğu, banka ve kredi kuruluşlarına oranla daha yüksek masrafları olan Western Union gibi özel uluslararası para transferi şirketlerini kullanmaktadır⁶⁸. Havale masraflarının bu şekilde çok masraflı olması, ödenen harçların yüksek çıkması sebepleriyle insanların havale masraflarının daha düşük olduğu alternatif para transferi yollarına yönelmesine yol açmıştır. Özellikle, gelişmiş ülkelerde çalışıp, gelişmekte olan ülkelerde yaşayan ailelerine para gönderen kişiler için Bitcoin işlemleri faydalı olmaktadır⁶⁹.

Kripto paraların ilki olan Bitcoin ile geleneksel banka kuruluşlarından bağımsız olarak, bireylerin kendi bilgisayarlarına veya mobil cihazlarına Bitcoin cüzdanı kurulumunu yaparak, sonrasında bu cüzdanların özel anahtarla şifrelenen onaylamalarıyla transfer işlemleri bir kurumun onayına gerek kalmadan gerçekleşmektedir. Burada, geleneksel banka kanallarından farklı olarak aracı kurumun kendine aldığı bir transfer ücreti bulunmamaktadır⁷⁰. Transferler aracı kurumlarda olduğu gibi uzun zaman almamakta, çok kısa süre içerisinde işlemler gerçekleştirilebilmektedir. Havale ilişkisinden farklı olduğu diğer bir özellik ise, Bitcoin transferlerinde bir değer transferi yapılmakta olup, para ak-

⁶⁵ PAN, a.g.m., s. 458.

⁶⁶ ALBERTS/ FRY, a.g.m., s. 21.

⁶⁷ MORETTI-LANGFORD, Anne, "International Remittance Transfers: A Worldwide Effort To Lower Costs", Law And Business Review Of The Americas, C.20, 2014, s. 541.

⁶⁸ MORETTI-LANGFORD, a.g.m., s. 542.

⁶⁹ TRAUTMAN, Lawrence J./ HARRELL, Alvin C., "Bitcoin Versus Regulated Payment Systems: What Gives?", Cardoza Law Review, C.38, 2017, s. 1068.

⁷⁰ MORETTI-LANGFORD, a.g.m., s. 559.

tarılmamaktadır. Sonrasında ise, bu Bitcoinler dövize çevrilmektedir⁷¹.

Elektronik para birimleri ile ödemenin kaydı tutulmadığı için bu işlem anonim kalmakta, gönderici ve alıcıların isimlerinden ziyade cüzdan numaraları tanımlayıcı olup, şeffaf bir transfer meydana gelmektedir. Her bir Bitcoin geçtiği süreçlerle ilgili bilgiyi içerdiği ve kullanıcılar arası yapılan her bir transfer kodun bir parçasını oluşturduğu için, Bitcoin'in sahipleri açısından sıralamalı bir zinciri görülmekte ve yeni işlemlerin yayınlanması ile ağ bunları doğrulamaktadır. Tüm Bitcoin transfer işlemleri de alenî olarak gerçekleşmektedir ve ağda sürekli olarak yer aldığı için, isteyen kişi herhangi Bitcoin adresine ait Bitcoin transfer işlemlerinin miktarını görebilmektedir. Adresin sahibi olan Bitcoin kullanıcısının kimliği ise, gizli tutulmaktadır⁷². Bitcoin ağında gönderilen para geriye alınmamaktadır⁷³.

IV. HAVALE İLİŞKİSİNİN KURULMASI

Havale tek taraflı bir hukukî işlem olduğu için, havale ile verilen ödeme ve bunu kabul (kabz) yetkileri, havale edenin irade açıklamasına dayanmaktadır. Bu sebeple havale ilişkisinin kurulabilmesi için karşı tarafın kabulünün olması gerekmemektedir. Hukukî sonucun doğması açısından, irade açıklamasının havale alıcısına ve havale ödeyicisine ulaşması gerekmektedir⁷⁴.

A. Taraflar

Havale ilişkisindeki kişilerin gerçek kişi olması şart değildir. Tüzel kişiler de yetkili organları aracılığıyla havalede yer alabilir⁷⁵. Havale üç köşeli bir ilişki olup, karşılıklı taahhütleri içeren sözleşmelerden ayrılmaktadır. Havale edenin edimi, havale ödeyicisi aracılığıyla doğrudan değil, dolaylı bir şekilde sağlanmaktadır⁷⁶.

⁷¹ ALBERTS/ FRY, a.g.m., s. 15.

⁷² BOZKURT-YÜKSEL, a.g.m., s. 202.

⁷³ BOZKURT-YÜKSEL, a.g.m., s. 209.

⁷⁴ TÜRK, a.g.e., s. 62.

⁷⁵ GÜNERGÖK, Özcan, Havele İlişkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1995, s. 25.

⁷⁶ TÜRK, a.g.e., s. 52.

B. Havalenin Konusu

TBK m. 555 hükmünde havalenin konusunu oluşturan şeyler düzenlenmiştir. Para, kıymetli evrak ya da diğer bir misli şeyler bu kapsamdadır. Havalenin konusunu oluşturan edimin belirli veya belirlenebilir olması gerekmektedir. Çoğunlukla konusu para olan havalelerle karşılaşmakta, kıymetli evrak ve misli şeylerin havalelerine ise, genellikle rastlanmamaktadır⁷⁷.

Devlet veya onun yetkilendirdiği organ tarafından tedavüle çıkarılan ve alışveriş hayatındaki genel mübadele aracı olarak kabul edilen belirli nitelikteki kağıt ve madenlerden oluşan semboller havalenin konusunu teşkil etmektedir. Bunun yanında, hukukî niteliğinin para olup olmadığı tartışılan, kaydî para olarak bankalar ve diğer kredi kuruluşları nezdinde bulunan kıymetli evrak niteliğinde olmayan, ödeme amacını gerçekleştiren hesap aktifi tarzındaki değerler de havalenin konusunu oluşturmaktadır⁷⁸.

C. Şekil

Havalenin geçerliliği herhangi bir şekil şartına bağlı değildir. Sözlü olarak da gerçekleştirilebilmesine rağmen, uygulamada, ispat kolaylığı sağlamak için yazılı olarak yapılmaktadır⁷⁹. Yazılı olarak gerçekleştirilse de bu durum, havalenin, kıymetli evrak niteliği kazanmasını sağlamamaktadır (TBK m. 560).

D. Hukukî Sebep

Havale, soyut bir hukukî ilişki olup, sebebe ve amaca bağlı değildir⁸⁰. Havale ödeyicisi ile havale alıcısı, havale edenle aralarındaki temel bir ilişkinin varlığını ispatlamak zorunda değildir. Karşılık veya bedel ilişkisindeki herhangi bir sakatlık, havaleye etki etmez ve havale geçerliliğini korur⁸¹. Havale bir ödeme değildir. Havale edenin havale alıcısına olan borcu, havale ödeyicisinin ifası ile sona ermektedir. Havale niteliği itibariyle ifanın kendisi değil, ifayı meydana getirmek için bir araçtır. Ayrıca, havale işlemiyle başka bir ödeme

⁷⁷ TÜRK, a.g.e., s. 65.

⁷⁸ GÜNERGÖK, a.g.e., s. 30.

⁷⁹ YAVUZ/ ACAR/ ÖZEN, a.g.e., s.1336; TÜRK a.g.e., s. 63.

⁸⁰ YAVUZ/ ACAR/ ÖZEN, a.g.e., s. 1336.

⁸¹ GÜNERGÖK, a.g.e., s. 34.

talebi veya ödemenin kabulü işleminin bağlantılı olması gerekmemektedir. Bununla birlikte havaleyle bağlantılı bir sözleşmenin bulunması da mümkündür⁸². Havale aracılığıyla gönderilen paranın, borç ödemesi olduğunun yazılı bulunmadığı durumlarda, yazılı belge ile bu ödemenin borç olduğu ispatlanmalıdır. Çünkü havale, kendiliğinden, taraflar arasındaki borç ilişkisini ispatlamamaktadır⁸³.

Banka havalelerinde, para yatırımla banka arasında bir cari hesap anlaşması ve buna eklenen bir ciro sözleşmesi olduğu kabul edilmektedir⁸⁴. Havale işleminde, havale edenle havale ödeyicisi konumundaki bankası arasındaki karşılık ilişkisini de bu ciro sözleşmesi kurmaktadır⁸⁵. Havale edenin talimatı ile banka, müşterisinin hesabından havale tutarını düşmekte ve havale alıcısının bankasına veya ara bir bankaya aktarmak yükümlülüğü altına girmektedir. Havale edenin verdiği ödeme talimatında, banka, havale talimatı dolayısıyla değil, müşterisi ile aralarında bulunan ciro sözleşmesi nedeniyle bu talimatları yerine getirmekle yükümlüdür⁸⁶. Banka, her müşterisiyle ciro sözleşmesi yapmaktadır. Hesaplar arasında, bankanın bir müşterisinin alacağını silip başka bir hesaba kaydetmesi halinde, o müşteri, alacağının varlığını her zaman ispat ederek ileri sürebilmektedir. Banka sebepsiz yere hesabına alacak kaydettiği müşterisinden, hatayla bir alacak kaydedildiğinin ispatlanması halinde ise, sebepsiz zenginleşme talebiyle (TBK m. 77 vd.), bu alacağın silinmesini talep edebilmektedir⁸⁷.

⁸² ZEVKLİLER, Aydın, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 10. bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2008, s. 356.

⁸³ “Davacı, davalıların murisi olan annelerinin kendi teyzesi olduğunu, murislerine sağlığında Almanya’da toplam 48.000 Alman Markı borç gönderdiğini, paranın kendisine iade edilmediği ileri sürerek paranın kendisine tahsil edilmesini talep etmiştir. Havale ödeme vasıtası olup, davada dayanılan belgelerde, davalıların murislerine gönderilen paranın borç para olarak gönderildiğine ilişkin bir kayıt olmaması sebebiyle bu iddianın yazılı delillerle kanıtlanması gerektiğine karar verilmiştir.” Bkz. YAVUZ, Nihat, 6098 Sayılı Türk Borçlar kanunu Şerhi C.2, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013, s. 2907; Yarg. 13. HD., 25.9.2001; 7128/8275.

⁸⁴ ÖZ, a.g.m., s. 142.

⁸⁵ TÜRK, a.g.e., s. 235.

⁸⁶ TÜRK, a.g.e., s. 237.

⁸⁷ ÖZ, a.g.m., s. 145.

V. HAVALENİN HÜKÜMLERİ

A. Havale Eden İle Havale Ödeyicisi Arasındaki Karşılık İlişkisi

Havale edenin havale ödeyicisini, lehtara bir miktar parayı, kıymetli evrakı veya mislî eşyayı ödemekle yetkilendirmesi neticesinde, havale eden ile havale ödeyicisi arasında karşılık ilişkisi meydana gelmektedir. Havale ödeyicisinin bu ilişki içerisindeyken, havale alıcısına bir ödemede bulunma yükümlülüğü bulunmamaktadır⁸⁸. Havale ödeyicisinin bunu kabul edip, ödemede bulunması halinde, bu ödemeyi kendi adına ve havale eden hesabına yapmaktadır. Havale eden ile havale ödeyicisi arasında çeşitli borç ilişkileri bulunabilmektedir. Ancak, havale ödeyicisinin ödemeyi yapmakla yükümlü olmayıp yetkili kılınması taraflar arasındaki diğer borç ilişkilerinden bağımsız bir ilişki olarak incelenmesini gerektirmektedir⁸⁹.

Havale edenin havale ödeyicisine ödeme yetkisi vermesi halinde, aralarında başka bir ilişki bulunmasa dahi, Türk Borçlar Kanunu'nun öngördüğü hukukî sonuçlar meydana gelmektedir. Bu sebeple havale ödeyicisinin, havale alıcısına yaptığı ödeme, ödeme yetkisinin verilmesine dayandığı için geçerli bir ödeme niteliği taşımaktadır ve sebepsiz olduğu ileri sürülüp bunun iadesi istenmemektedir⁹⁰.

Havale ödeyicisinin, havale edene borçlu olması halinde, borcu havale alıcısına ifa etmekle yükümlüdür. Bu durumda, borcu havale alıcısına ifa etmesinin, havale edene yapacağı ifaya oranla daha fazla yük getirmemesi gerekmektedir. Havale eden ile aralarında aksi kararlaştırılmamışsa havale ödeyicisinin, ifadan önce havaleyi kabul ettiğini havale alıcısına açıklamasına da gerek bulunmamaktadır (TBK m. 557/f.2). Burada, havale ödeyicisine daha fazla yük getirmemesi gerektiğine misal olarak, havale tutarının havale ödeyicisinin yerleşim yerinde ödenecekken havale edenle havale alıcısının yerleşim yerlerinin farklı olması dolayısıyla havale alıcısına yapılacak ödemenin getireceği yük gösterilebilir⁹¹.

⁸⁸ YAVUZ/ ACAR/ ÖZEN, a.g.e., s.1338; AKINTÜRK, Turgut/ ATEŞ-KARAMAN, Derya, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri, 22. bs., İstanbul, Beta Yayıncılık, 2013, s. 321.

⁸⁹ ÜLGEN, Hüseyin, "Havalenin Geri Alınması", İÜHFİM, C.32, S.2-4, 1966, s. 938.

⁹⁰ TÜRK, a.g.e., s. 97.

⁹¹ TÜRK, a.g.e., s. 100.

Havale ödeyicisinin havale alıcısına ödemedede bir yükümlülüğünün doğması, ona karşı ödeme yetkisini kabul etmiş olmasına bağlıdır⁹². Belirtilmelidir ki havale ödeyicisinin bu yükümlülüğü, karşılık ilişkisine dayanmakta olup, sadece havale edene karşıdır. Havale alıcısı, bu sebeple havale ödeyicisini, ödemedede bulunmaya zorlayamamaktadır⁹³.

B. Havale Eden İle Havale Alıcısı Arasındaki Kazandırma/Bedel İlişkisi

Havale edenle havale alıcısı arasındaki ilişki yetkiden oluştuğu için, havale alıcısının havale edenden bir alacağının olması halinde dahi, kendisine verilen kabz yetkisini kabul etme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Burada taraflar arasında bir sözleşme bulunmadığı için, tek taraflı irade beyanıyla alacağını tahsil edebileceği havale alıcısına bildirilmekte olup, havale alıcısı bu yetkisini isterse kullanabilir⁹⁴. Havale alıcısının bu yetkiyi kullanması halinde, havale konusu şeyi kendi adına kabzetmektedir. Havale eden, vermiş olduğu ödemeyi kabul yetkisinin kullanılmasını bazı kayıt ve şartlara bağlı tutabilmektedir. Havale alıcısının belli bir süre içinde havale ödeyicisine başvurması, aksi halde havale ödeyicisinin ödeme yetkisinin kalkacağı veya belli bir süre geçmeden havale ödeyicisine başvurmaması bu şartlara misaldir⁹⁵.

Alacaklı olan havale alıcısının havaleyi kabul etmek istememesi halinde, durumu borçlu olan havale edene gecikmeksizin bildirme yükümlülüğü doğmaktadır. Havale alıcısının bu bildirim yapmaması halinde ise, bundan doğan zarar giderme yükümlülüğü düzenlenmiştir (TBK m. 556/f.3). Bu durumda havale alıcısının susması, kabul anlamına gelmemekte olup, tazminat istenilmesine yol açmaktadır⁹⁶.

Havale ödeyicisi, havale alıcısının istemesine rağmen ifadan kaçınır veya havale konusunu ifa etmeyeceğini önceden açıklarsa, havale alıcısı, durumu gecikmeksizin havale edene bildirmekle yükümlüdür. Burada havale alıcısının bildirim yükümlülüğü düzenlenmiştir. Havale alıcısının bildirmemesi halinde ise, bu yüzden havale edenin uğrayacağı zarardan sorumluluğu doğmaktadır

⁹² YAVUZ/ ACAR/ ÖZEN, a.g.e., s. 1338.

⁹³ TÜRK, a.g.e., s. 99.

⁹⁴ TÜRK, a.g.e., s. 106.

⁹⁵ TÜRK, a.g.e., s. 107.

⁹⁶ YAVUZ/ ACAR/ ÖZEN, a.g.e., s. 1339.

(TBK m.558).

Havale, havale edenin havale alıcısına olan borcunun ifası amacıyla yapılıyorsa, bu borç ancak havale ödeyicisinin borcu ifa etmesiyle sona erer (TBK m. 556/f.1). Burada ifa uğruna yapılan bir edim söz konusudur⁹⁷. Havale, niteliği gereği, ifa yerine değil ifa uğruna yapılmaktadır. İfa amacıyla yapılan havalede borç, havalenin yapılmasıyla değil, havale ödeyicisinin havale konusu değerleri havale alıcısına vermesiyle sona ermektedir⁹⁸. Havale ilişkisinin kurulması ile alt ilişkideki borç son bulmamakta, havale alıcısı havale edene karşı alacak haklarını kaybetmemektedir. Havaleyi kabul etmiş olan havale alıcısı, havale ödeyicisine başvurarak havalede belirlenen süre içinde alacağını elde edememişse tekrardan talep haklarına sahip olabilmektedir (TBK m. 556/f.2). Burada, havale alıcısı havaleyi kabul ederek, havale edene karşı bedel ilişkisinden doğan alacağını erteleyip, bir süreye bağlamaktadır⁹⁹.

C. Havale Ödeyicisi İle Havale Alıcısı Arasındaki Ödeme/Eda İlişkisi

Havale ilişkisinin kurulması, havale ödeyicisini, havale alıcısına karşı ödeme yükümlülüğü altına sokmamaktadır. Havale ödeyicisi, çekince belirtmeksizin havaleyi kabul ettiğini havale alıcısına bildirirse, bu durumda, ona karşı ifa ile yükümlü olmaktadır (TBK m. 557). Havale ödeyicisi, havaleyi kabul etmedikçe, havale alıcısı ondan ödeme talebinde bulunamamaktadır¹⁰⁰. Havale ödeyicisinin, havaleyi kabul beyanı, tek taraflı varması gereken bir irade açıklamasıdır. Bu açıklamanın nasıl yapılacağına ilişkin herhangi bir şekil şartı belirlenmemiştir.

Havale ödeyicisinin havaleyi kabulü, havale alıcısına yapacağı ödemenin hukukî sebebinin oluşturmaktadır. Kabul ile havale ödeyicisi ve havale alıcısı arasında, karşılık ve bedel ilişkisinden bağımsız bir borç ilişkisi kurulmaktadır. Havale ödeyicisi, havale alıcısına karşı ancak kişisel ilişkilerinden veya havalenin içeriğinden doğan def'ileri¹⁰¹ ileri sürebilmektedir. Havale eden ile kendi

⁹⁷ YAVUZ/ ACAR/ ÖZEN, a.g.e., s. 1340.

⁹⁸ EREN, Özel Hükümler, s. 926.

⁹⁹ EREN, Özel Hükümler, s. 926.

¹⁰⁰ EREN, Özel Hükümler, s. 929.

¹⁰¹ Def'i hakları, hak sahibine, bir başkası tarafından ileri sürülen bir hakkı, belirli oranda etkisiz kılma veya sonuçlarını tamamen ya da kısmen sınırlama, engelleme, ortadan kaldırmayı sağlayan haklardır. EREN, Genel Hükümler, s. 71.

arasındaki ilişkiden doğan savunmaları ileri sürememektedir (TBK m. 557). Havale alıcısına karşı ileri sürülebilecek bu def'iler; şahsî ilişkiden doğan def'iler¹⁰², havale ilişkisinin geçerliliği hakkındaki def'iler, havale ilişkisinin hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler (havalenin konusunun kanuna veya ahlâka aykırı olması)¹⁰³ havale ilişkisinin konusundan doğan def'iler, kabul açıklamasından doğan def'ilerdir¹⁰⁴. Bu def'lere misal olarak; havale bedelinin daha önceden ödenmiş olması, havaledeki vadenin dolmuş olması, havalenin bir şartla kabul edilmesi fakat şartın henüz gerçekleşmemesi, havale ilişkisinin ehliyetsizlik sebebiyle kesin hükümsüz olması, havale gönderenin ödeme yetkisini geri almış olması veya havale ödeyicisinin ödeme kabul etmemiş olması gösterilebilir¹⁰⁵.

VI. HAVALENİN KIYMETLİ EVRAK HUKUKUNDAKİ GÖRÜNÜMÜ

Kıymetli evrak hukukunun en önemli türlerinden poliçe ve çek, havale ilişkisinin Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiş özel çeşitleri olarak kabul edilmektedir¹⁰⁶. TTK m. 671 poliçenin ve TTK m. 780 çekin düzenlendiği hükümlerde, bunların kayıtsız ve şartsız belirli bir bedelin ödenmesi için havaleyi içerdikleri belirtilmektedir. Poliçede düzenleyen, havale eden; muhatap, havale ödeyicisi; lehtar ise havale alıcısına benzetilmekte olup, muhatapın kabulü, kendisini, düzenleyenin kefilî durumuna sokmaktadır. Kabul poliçe ilişkisini kurmayı sağlarken, ciro düzenleyen tarafından yapılan havaleyi tekrarlamak olarak düşünülmektedir¹⁰⁷. Çek hukukî nitelik olarak, doktrinde nitelikli¹⁰⁸ bir

¹⁰² Şahsî def'iler, taraflar arasındaki ilişkinin neticesinde meydana gelmektedir. Bunların kaynağı; taraflar arasındaki borç ilişkisi, özel bir anlaşma veya temel ilişkiden farklı bir ilişki olabilmektedir. Devreden karşı edimi elde edememesi, vadenin uzatılması, takas def'i şahsî def'lere örnek gösterilebilmektedir. Kural olarak bu def'iler, sadece def'inin doğmasına neden olan hukukî ilişkinin tarafları arasında ileri sürülebilse de bazı durumlarda üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilmektedir. Bkz. ÜLGEN, Hüseyin/ HELVACI, Mehmet/ KENDİGELEN, Abuzer/ KAYA, Arslan, Kıymetli Evrak Hukuku, 10. bs., İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2015, s. 68.

¹⁰³ TÜRK, a.g.e., s. 132.

¹⁰⁴ ÖZAKMAN, a.g.m., s. 275.

¹⁰⁵ ÖZAKMAN, a.g.m., s. 275.

¹⁰⁶ ÖZAKMAN, a.g.m., s. 281.

¹⁰⁷ POROY, Reha/ TEKİNALP, Ünal, Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 21. bs., İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013, s. 58; ÖZTAN, Fırat, Kıymetli Evrak Hukuku, 17. bs., Ankara, Turhan Kitabevi, 2012, s. 105.

¹⁰⁸ Cirodaki nitelikli havale ile lehine ciro yapılan kişiye senet bedelini borçludan tahsil etme yetkisi verilirken, senet borçlusuna senet bedelini söz konusu ciroya dayanarak elinde bulunduran kişiye ödeme yetkisi verilmektedir. bkz. ÖZTAN, a.g.e., s. 106.

havale kabul edilse de Borçlar Kanunu'ndaki havaleye ilişkin hükümler (TBK m. 555-560) çeke uygulanamamaktadır. TBK m. 560/f.2 hükmünde belirtildiği üzere, çekler ve poliçe benzeri havaleler hakkındaki hükümler saklı tutulmuş, onlara uygulanacak özel hükümlerin¹⁰⁹ bulunduğu belirtilmiştir¹¹⁰. Bu sebeple, çek ve poliçe benzeri havalelere, öncelikle Çek Kanunu ve Ticaret Kanunu hükümleri uygulanacak, Borçlar Kanunu'ndaki havale hükümleri ise ancak Ticaret Kanunu ve Çek Kanunu'na aykırı olmadığı sürece değerlendirilebilir.

Havale ilişkisi, poliçe ve çekten doğan ilişkiyle benzerlikler taşısa da belirli farklılıklar içermektedirler. Havale ilişkisinde, tarafların anlaşmalarına, kabulüne ihtiyaç bulunması, onu kambiyo ilişkisinden ayırmaktadır. Muhatap, poliçe ilişkisini kabul etmediği takdirde, ilişkiye dahil olmaz. Ancak, poliçe yine de hüküm ifade eder. Bu durum, havale ödeyicisinin bu ilişkide olup olmayacağı açısından belirsizlik yaratmaktadır¹¹¹. Havale alıcısının, haklarını devretmesi halinde, havale ödeyicisi, havale alıcısına karşı ileri sürebileceği def'ileri devralana karşı da ileri sürebilmesine rağmen, ciroda şahsî def'iler devralana karşı ileri sürülemez¹¹².

Havale, kıymetli evrak türündeki poliçe ve çekin temelini oluştursa bile bir Borçlar Hukuku kurumudur¹¹³. Havale ilişkisinin aksine, kıymetli evrakin düzenlenmesi, Ticaret Kanunu'nda özel şekil şartlarına bağlı tutulmuştur. Ticarî hayatın güvenli tedavül ihtiyacı açısından kıymetli evrakta bulunması gereken tüm şekil şartları tek tek Ticaret Kanunu'nda gösterilmiştir¹¹⁴. Bu senetlerin kurulması, devri, teminat olarak verilmesi, kaybolması halinde iptal şekli Ticaret Kanunu'nda düzenlenmiştir. Bu şartlardan en az birinin olmaması halinde dahi, o senet, Kanun'da başka bir hüküm yoksa kıymetli evrak olarak kabul edilmemektedir. Bu durumda, bu şartlardan birinin dahi eksikliği, senetten doğan hakkın kaybedilmesine sebep olmaktadır¹¹⁵. Misal olarak, "poliçe" kelimesinin senede yazılmamış olması halinde, o senet poliçe kabul edilmemekte;

¹⁰⁹ Poliçeler için, TTK m. 671-775; çekler için, TTK m. 780-818 maddelerinde yer alan özel hükümler uygulanır.

¹¹⁰ PULAŞLI, Hasan, Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 6. bs., Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s. 239.

¹¹¹ POROY/ TEKİNALP, a.g.e., s. 58.

¹¹² POROY/ TEKİNALP, a.g.e., s. 59.

¹¹³ GÜMÜŞ, a.g.e., s. 253.

¹¹⁴ Bkz. TTK m. 671-818.

¹¹⁵ PULAŞLI, a.g.e., s. 35.

diğer şartlar mevcutsa, emre yazılı havale sayılmaktadır (TTK m. 826).

VII. HAVALENİN SONA ERMESİ

A. Havalenin Geri Alınması

Havale eden, havale alıcısına verdiği yetkiyi her zaman geri alabilir (TBK m. 559). Bu fıkra gereğince, havale alıcısına verilen kabz yetkisi geri alınmaktadır. Ancak, havale alıcısının yararına, özellikle onun alacağını elde etmesi amacıyla yetki verdiyse, onu geri alamamaktadır. Havale edenin havaleyi bir bağış veya ödünç verme amacıyla yapılması halinde havaleden dönüle-memektedir. Hakim, havalenin havale alıcısının çıkarına yapılmasını re'sen dikkate alır ve geri alma hakkının kullanılmasını engeller. Aksi takdirde, diğer tarafın sözleşmeye dayanarak yaptığı masrafları tazmin etmesi gerekir¹¹⁶.

Havale ödeyicisi, havale alıcısına havaleyi kabul ettiğini açıklamadığı sürece havale eden, ona verdiği yetkiyi geri alabilmektedir (TBK m. 559/f.2). Buna göre ise, havale ödeyicisine verilen ödeme yetkisinin geri alınması söz konusudur. Burada, havale ödeyicisine karşı geri alma, sadece süre bakımından sınırlandırılmaktadır¹¹⁷. Havalenin kabul edildiğinin bildirilmesinden sonra geri alınamaması, bunun geçmişe etkili olmaması şeklindeki sonucudur¹¹⁸.

Geri alma, hukukî nitelik olarak bozucu yenilik doğuran bir hak olup, tek taraflı irade beyanı ile sonuçlarını doğurmaktadır¹¹⁹. Bozucu yenilik doğuran haklarda olduğu üzere, havale de geleceğe etkili sonuç doğurmaktadır¹²⁰. Geri alma hakkının muhatabı havale alıcısı ve havale ödeyicisidir. Havalenin geri alınması beyanı da kurulmasında olduğu gibi çift yönlü bir niteliğe sahiptir. Havaleyi geri alma beyanının¹²¹ hüküm doğurabilmesi için, bunun taraflara ulaştırılması gerekmektedir. Çünkü, geri alma beyanı, taraflara varması gerekli

¹¹⁶ ZEVKLİLER/ GÖKYAYLA, a.g.e., s. 651.

¹¹⁷ ZEVKLİLER/ GÖKYAYLA, a.g.e., s. 651.

¹¹⁸ TÜRK, a.g.e., s. 150.

¹¹⁹ GÜMÜŞ, a.g.e., s. 265.

¹²⁰ EREN, Genel Hükümler, s. 64.

¹²¹ Yenilik doğuran haklar, hak sahibinin tek taraflı irade açıklamasıyla kullanılabilir. Kural olarak, hak sahibinin bu açıklamasının diğer tarafa varması gerekmektedir. Geri alma kullanılırken, bütün haklarda olduğu gibi Medeni Kanun m. 2'ye göre dürüstlük kuralına uygun hareket edilmelidir. Bkz. EREN, Genel Hükümler, s. 70 vd.

bir beyandır¹²².

B. Havale Edenin İflası, Ölümü ve Fiil Ehliyetini Kaybetmesi

TBK m. 559/f.3 hükmünde, havale edenin iflası hâlinde, henüz kabul edilmemiş olan havalenin kendiliğinden sona ereceği düzenlenmiştir. Burada kanundan doğan bir sona erme bulunmaktadır¹²³. Havalenin kabul edilmesiyle havale ödeyicisi, havale alıcısına karşı soyut bir borç yüklendiği için kabulden sonra havale edenin iflası havaleyi sona erdirmemektedir. Bu sebeple kabul eden havale ödeyicisi, havale tutarını ödemekle yükümlüdür. Havale ödeyicisinin, yaptığı ödemeyi havale edene rücu ederken ise, bu hakkını iflas masasından talep etmesi gerekmektedir¹²⁴.

Havale ödeyicisinin ölmesinin veya ehliyetini kaybetmesinin karşılık ilişkisine herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Havale ödeyicisinin, ödeme yetkisini kabul ettiğini havale alıcısına bildirmeden iflas etmesi halinde ise, artık havaleyi kabul edememektedir¹²⁵.

İlgililerden birinin ölmesi veya ehliyetini kaybetmesinin havaleyi sona erdiren bir etkisi bulunmamaktadır. Ölenin mirasçıları veya ehliyetini kaybeden kişinin kanunî temsilcisi, genel hükümlere¹²⁶ göre, şartlar ölçüsünde geri alma hakkını kullanabilmektedir¹²⁷. Havale edenin mallarının haczi de havaleyi sona erdirmemektedir¹²⁸.

Havale alıcısının ölümü, ehliyetini kaybetmesi, havale ilişkisinde bir değişiklik meydana getirmemekte, iflas durumunda ise ödemeyi kabul yetkisini havaleyi alıcı yerine iflas masası üstlenmektedir. Ödeme yetkisinin havale öde-

¹²² TÜRK, a.g.e., s. 144.

¹²³ EREN, Özel Hükümler, s. 932.

¹²⁴ TÜRK, a.g.e., s. 156.

¹²⁵ ÖZAKMAN, a.g.m., s. 271.

¹²⁶ Vekâlet sözleşmesine ilişkin kurallar, kanunda düzenlenmemiş ve konusu işgörme olan diğer sözleşmelere de uygulanmaktadır. Bu uygulama, niteliği uygun düştüğü ölçüde kıyasen yapılmaktadır. Bkz. ZEVKLİLER/ GÖKYAYLA, a.g.e., s.603.

Havaleye ilişkin, vekâlet sözleşmesindeki geri alma hükümlerinin uygulanması, onun bir işgörme sözleşmesi olduğunu göstermez. Ölenin mirasçılarının veya kanunî temsilcisinin geri alma hakkını vekâlet hükümlerinde düzenlenen şekilde kullanabilmesi, bu hükümlerin havalenin özel hükümlerine ters düşmediği ölçüde mümkündür.

¹²⁷ ZEVKLİLER/ GÖKYAYLA, a.g.e., s. 651.

¹²⁸ EREN Özel Hükümler, s. 932.

yicisi tarafından kabul edilmemesi halinde, havale alıcısının iflas etmesi bir talep hakkı doğurmamakta; sadece ödemeyi kabul yetkisinin iflas masasına geçmektedir. TBK m. 556/f.2 hükmündeki şartların varlığı halinde iflas masası, havale alıcısının haklarına sahip olabilmektedir¹²⁹.

VIII. SONUÇ

Havale, havale edenin, kendi hesabına, para, kıymetli evrak ya da diğer bir mislî eşyayı havale alıcısına vermek üzere havale ödeyicisini; bunları kendi adına kabul etmek üzere havale alıcısını yetkili kıldığı bir hukukî işlemdir. Havale ilişkisinin kurulabilmesi için karşı tarafın kabulü gerekmemektedir. Havale, hukukî nitelik olarak bir sözleşme olmayıp, tek taraflı bir hukukî işlemdir ve üçlü bir ilişkiye dayanmaktadır. Havale ilişkisinde, havale ödeyicisi ve alıcısı tamamen kendi adlarına hareket edip, kabzda ve ödemedede bulunmaktadır. Havalenin köşelerini oluşturan kişiler; havale eden, havale ödeyicisi ve havale alıcısıdır. Köşeleri oluşturan bu üç taraf arasında üç ayrı ilişki oluşmaktadır.

Havalenin geçerliliği herhangi bir şekil şartına bağlı değildir. Sözlü olarak da gerçekleştirilebilmesine rağmen, uygulamada, ispat edilmesini sağlamak için yazılı olarak yapılmaktadır. Yazılı olarak gerçekleştirilse de bu durum, havalenin, kıymetli evrak niteliğini kazanmasını sağlamamaktadır.

Havale, soyut bir hukukî ilişki olup, sebep ve amaca bağlı değildir. Havale ödeyicisi ile havale alıcısı, havale edenle aralarındaki bir temel ilişkinin varlığını ispatlamak zorunda değildir.

Havale ödeyicisinin ödeme yetkisini kabulü, havale alıcısına yapacağı ödemenin hukukî sebebini oluşturmaktadır. Kabul ile havale ödeyicisi ve havale alıcısı arasında, karşılık ve bedel ilişkisinden bağımsız bir borç ilişkisi kurulmaktadır.

Havale eden, havale alıcısına verdiği yetkiyi her zaman geri alabilmektedir (TBK m. 559). Ancak, havale alıcısının yararına, özellikle onun alacağını elde etmesi amacıyla yetki veriyse, onu geri alamamaktadır.

¹²⁹ YAVUZ/ ACAR/ ÖZEN, a.g.e., s. 1340.

KAYNAKÇA

ALBERTS, Jeffrey E./ **FRY**, Bertrand; “Is Bitcoin a Security?”, *Journal of Science&Technology Law*, C.21, S.1, 2015, s. 1-21.

AKINTÜRK, Turgut/ **ATEŞ-KARAMAN**, Derya; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri*, 22. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2013.

BAHTİYAR, Mehmet; “Akreditif ve Milletlerarası Özel Hukukta Doğurduğu Sorunlar”, *BATİDER*, C.15, S.3, 1990, s. 71-88.

BOZKURT, Sevgi; *Akreditifin Uygulanması*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006.

BOZKURT-YÜKSEL, Armağan Ebru; “Elektronik Para, Sanal Para, Bitcoin ve Linden Doları’na Hukukî Bir Bakış”, *İÜHFİM*, C.73, S.2, 2015, s. 173-220.

CVETKOVA, Irina; “Cryptocurrencies Legal Regulation”, *BRICS Law Journal*, C.5, S.2, 2018, s. 128-153.

DOĞAN, Vahit; *Uluslararası Ticarete Ödeme Aracı Olarak Akreditif*, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2011.

ERDOĞAN, İhsan; *Akreditif Sözleşmeleri*, Ankara, Nobel Yayıncılık, 2000.

EREN, Fikret; *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, 23. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, (Genel Hükümler).

EREN, Fikret; *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Ankara, 2018, (Özel Hükümler).

GÜMÜŞ, Alper; *Borçlar Hukuku Özel Hükümler C.2*, 3. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2014.

GÜNERGÖK, Özcan; *Havele İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1995.

HEWITT, Evan; “Bringing Continuity to Cryptocurrency: Commercial Law as a Guide to the Asset Categorization of Bitcoin”, *Seattle University Law Review*, C.39, 2016, s. 619-640.

KAYA, Arslan; Belgeli Akreditifte Lehtarın Hukukî Durumu, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1995.

KOCAMAN, Arif B.; “Banka Havalesi-Kavram ve İşlemin Köşeleri Arasındaki İlişkiler-“, Prof. Dr. Fikret Eren’e Armağan, Ankara, Yetkin Yayınları, 2006, s. 693-714, (Banka Havalesi).

KOCAMAN, Arif B.; “Havalenin Hukukî Niteliği Üzerine”, AÜSBFD, C.49, S.1, 1994, s.291-301, (Havalenin Hukukî Niteliği).

KOCAMAN, Arif B.; Türk Borçlar Hukukunda Havale, Ankara, BTHAE, 2001, (Havale).

MORETTI-LANGFORD, Anne; “International Remittance Transfers: a Worldwide Effort to Lower Costs”, Law And Business Review Of The Americas, C.20, 2014, s. 537-563.

MORGAN, Joshua S.; What I Learned Cryptocurrencies While Studying The Law”, University of Miami International and Comparative Law Review, C.25, S.159, 2017, s. 159-226.

NOMER, Haluk N.; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 16. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2018.

OĞUZMAN, Kemal/ **ÖZ**, M. Turgut; Borçlar Hukuku Genel Hükümler C.2, 14. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2018.

ÖZ, Turgut; “Banka Havalelerinde Sebepsiz Zenginleşme”, KHÜHFD, C.5, S.1, 2017, s. 139-148.

ÖZAKMAN, Cumhur; “Havale İlişkisinin Borçlar Hukuku Açısından İncelenmesi ve Kıymetli Evrak Hukukundaki Görünüşü”, İÜHFMD, C.41, S.1-2, 1975, s. 255-297.

ÖZTAN, Fırat; Kıymetli Evrak Hukuku, 17. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2012.

PAN, Richard; “Blockchains, Securities and Sections 11 and 12 of the Securities Act”, New York University Journal of Law&Business, C.15, S.2, 2019, s. 453-476.

POROY, Reha/ **TEKİNALP**, Ünal; Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 21. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2013.

PULAŞLI, Hasan; Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 6. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018.

REİSOĞLU, Seza; Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Akreditif, Ankara, 1995.

ROSS, Elisabeth Sara; “Nobody Puts Blockchain In A Corner: The Disruptive Role of Blockchain Teknolojy in the Financial Services Industry and Current Regulatory Issues”, The Catholic University Journal Of Law&Technology, C.25, S.2, s. 353-386.

SCHROEDER, Jeanne L.; “Bitcoin and the Uniform Commercial Code”, University of Miami Business Law Review, C.24, S.1, 2015-2016, s. 1-79.

ŞEKER, Muzaffer; “Elektronik Ödeme Sistemleri”, İTÜSBD, Y.10, S.20, 2011, s. 55-73.

ŞENER, Oruç Hami; “Ecash Sisteminde Üretilen Elektronik Paranın (Nakdî) Para Kavramı Bakımından Değerlendirilmesi”, DEÜHFD, C.9, Özel Sayı, 2007, s. 455-490.

TEKİNALP, Ünal; Banka Hukukunun Esasları, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009.

TERCIER, Pierre/ **PICHONNAZ**, Pascal/ **DEVELİOĞLU**, Murat; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2016.

TRAUTMAN, Lawrence J./ **HARRELL**, Alvin C.; “Bitcoin Versus Regulated Payment Systems: What Gives?”, Cardoza Law Review, C.38, 2017, s. 1041-1097.

TÜRK, Ahmet; Hukukî Yönden Banka Havalesi, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007.

ULUÇ, Mehmet R.; “Borçlar Hukuku Açısından Akreditif”, BATİDER, C.3, S.3, 1966, s. 432-478.

ÜLGEN, Hüseyin/ **HELVACI**, Mehmet/ **KENDİGELEN**, Abuzer/ **KAYA**, Arslan; Kıymetli Evrak Hukuku, 10. Baskı, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2015.

ÜLGEN, Hüseyin; “Havalenin Geri Alınması”, İÜHFM, C.32, S.2-4, 1966, s. 934-944.

YAVUZ, Cevdet/ **ACAR**, Faruk/ **ÖZEN**, Burak; Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 10. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2014.

YAVUZ, Nihat; 6098 Sayılı Türk Borçlar kanunu Şerhi C.2, Ankara, Adalet Yayınevi, 2013.

YÜKSEL, A. Sait/ **YÜKSEL**, Aslı/ **YÜKSEL**, Ülkü; Bankacılık Hukuku ve İşletmesi, 10. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2004.

ZEVKLİLER, Aydın; Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 10. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, 2008.

ZEVKLİLER, Aydın/ **GÖKYAYLA**, Emre; Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 7. Baskı., Ankara, Turhan Kitabevi, 2017.